

מסורת הש"ס

- ↑ [מגילת יא. נדה יז.],
- ↑ מוספתא דהלכות פ"ב,
- ↑ שם פ"ד, ד) (אהלות פ"ג),
- ↑ ש"ן לע"ג,

תורה אור השלם

- ↑ אלה הטומאים לקבם בכל השרץ כל הנגע בהם במקום יטמא עד הקערב: ויקרא יא לא

גוסחת הריב"ן

- ↑ במקמת: בן שאול: [ג] דפחות: [ד] להיות שלמה: [ה] הכוּפָּה וקָא מטהר לטו: [ו] היה אומר:

הגהות הב"ח

- ↑ רש"י ד"ה טעמא וכו' הא איכא שדרה דמת אחד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

- ↑ גמ' הא לא קמי. ג"כ ע"י תוס' ד"ה טעמא דגירד וכו': [ב] תוס' ד"ה טעמא דליכא שדרה דמת חדא. חיות דמת חדא נמחקו וי"ב דמתא: [ג] ד"ה רביעית דס שגב משני מתים וכו' כ"ל: [ד] ד"ה ועל עגב כשעורה ועל רביעית דס וכו' ועל עגב כשעורה. מן חיות ועל רביעית עד כשעורה נמחק:

הגהות התוספות

- ↑ חית וכו' נמחק. 2. י"ל וכו' ואמר. 3. י"ל אפילו דלחי. 4. י"ל מה דר"ע. 5. י"ל כחד חשיב להו. 6. י"ל דפליגי דבס.

מוסף רש"י

בהם. גזרים כתיב כל הנוגע בהם (ד. יז, יח). ת"ל מהם. וכל אשר יפול עליו מהם צמות יטמא (שם וחגיגה יא). החומט. אומר אי טמא מין שרץ שקרין למג"ל הנגל בקליפה הולמת ומתעלה ממיד כל מנה שגלג, ומחילת היתיר קליפתו של עדשה היא (שם).

פי' הרא"ש

ח"ש בהם יכול בכולן בשרצים כתיב וכל אשר יגע בהם. דמשמע שיגע בשרץ שלם ת"ל כל אשר יפול מהם דמשמע אפי' מקצתן: הא כיצד יתקיימו ב' מקראות הללו: ושיעורו בכעדשה. והיינו מקצתו וקרינן ביה בהם לפי שהחוטט תחלת ברייתו בכעדשה והוא שלם: ש"מ שיעורא גמירי. דאי אמרת דנמלה שקצצו וגליה קריה בריה (ואכת') [נאף דעתה] אין בו כעדשה דתחילת ברייתו שהוא שלם אין בו אלא כעדשה וגילוף מיניה דפחות מכעדשה [נמין] טמא. ודחי כי בע"י שיעורא בכעדשה היכא דלא נפלה

אמר רב יהודה מדסקרתא פ"ט. אלה הטמאים לכם ככל השרץ

כל הנוגע בהם צמותם וגו' (ויקרא יא)
אזי בהם יכול צמולס דכי נגע צמולס יהא טמא אצל לא ^[א]צמקצמו ת"ל וכל אשר יפול

עליו מהם צמותם כו': **ושיערו חכמים**. שמגע עדשה יטמא שהוא

כהן גדול פרק שביעי נזיר

ת"ש בהם יבול בבוץ. גזי שרצים כתיב אשר יפול מהם אל תוכו וצמקוס אחר כתיב אשר יגע בהם צמותם הא כיצד ניישצ שני המקראות הללו וכו' ושיערו חכמים צכעדשה דמיקריא מהם שזה צמקאט שרץ אחד ומיקריא בהם לפי שהחומט תחילת צרייתו צכעדשה וש"מ שיעורא גמירי

אמר רב יהודה מדיסקרתא ת"ש ^[א]בהם יכול בכולן ת"ל מהם אי מהם יכול מקצתן ת"ל בהם הא כיצד עד שיגע במקצתן שהוא ככולן ^[א]ושיערו חכמים בכעדשה שכן החומט תחלת ברייתו בכעדשה ש"מ שיעורא גמירי לה אמר רב שמעיה כי בעינן שיעורא דבדלא הויא כעדשה לא מטמא דלא נפלה בה נשמה יאבל נפלה בה נשמה לא חיבעי לך: השדרה והגולגולת: איבעיא להו שדרה וגולגולת תנן יאו דלמא או שדרה או גולגולת אמר רבא ת"ש ^[א]שדרה שגירד רוב עילעין שבה טהורה ובקבר אפילו משוברת או מפורקת טמאה מפני הקבר טעמא משום דגירד הא לא גירד טמא ש"מ או שדרה או גולגולת קתני ^[א] הא לא קתני הא קמ"ל דכי גירד טהורה אידך חיבעי לך תא שמע ^[א]רבי יהודה אומר ששה דברים ר' עקיבא מטמא וחכמים מטהרין וחזר בו ר' עקיבא ומעשה שהביאו קופה מלאה עצמות לבהכ"ג של טרסיים והניחוה באויר ונכנס תודום הרופא וכל הרופאים [עמו] ואמרו אין כאן שדרה ממת אחד טעמא דליכא שדרה דמחדא האיכא או שדרה או גולגולת דמחדא נזיר מגלח עליה ש"מ או שדרה או גולגולת תנן לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שדרה וגולגולת דממת אחד ליכא אלא אפי' או שדרה ממת אחד או גולגולת ממת אחד ליכא תא שמע ממניינא ומה הן ששה דברים שרבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין ^[א]ועל אבר מן המת שבא משני מתים יועל אבר מן החי שבא משני בני אדם יועל חצי קב עצמות שבא משני מתים ועל רביעית דם הבא משנים ועל עצם כשעורה שנחלק לשנים והשדרה והגולגולת ואי

מיציעא קאמר לא מיציעא שדרה וגולגולת דמת כדי שיעור טומאת האל דליכא אלא אפילו שדרה ממת אחד וגולגולת ממת אחד דלדברי ר"ע הוה מטמא לא איכא: פ"ט **ממניינא**. דששה דברים על אבר מן המת הבא מצ' מתים כגון הזרוע או השוק שיש בו שני עצמות והאחד צא ממת אחד והאחר צא ממת שני וקרויין הן אבר אחד: ר"ע **טמא וחכמים מטהרים**. לפי שלא אמרו שיהא מטמא צאהל אלא צאצר ממת אחד ואצר מן החי הבא מאדם אחד וחצי קב עצמות הבא ממת אחד ורביעית דס הבא ממת אחד צמגע ולא צאהל ולדברי ר"ע אפי' צאהל ועגס כשעורה ממת אחד וצכל ^[א]ו אומר ר' עקיבא שאפי' הן צאין משני מתים הרי אלו מטמאין: לעולם

משני מתים וצקמוך מייתי לה וצמס' אהלום פ"צ (מ"ו) גמי תנן פלוגתייהו התחילו מר' עקיבא תחילה וטיהר אמרו לו הוואיל ואתם הוה שהיית מטמא טיהרת יהו טהורין: **מעמא דליכא שדרה ב[א] דמת חדא**. פי' ממת חדא: הא איכא שדרה או גולגולת דמת חדא נזיר מגלח עליה וש"מ או שדרה או גולגולת תנן. ודחי דלמא לא מיציעא קאמר לא מיציעא שדרה וגולגולת דממת אחד ליכא ז"ע מה היו צריכין להראות לרופאים אם השדרה ממת אחד או לא והא מסתמא היתה מפורקת ומשוברת ואמרינן לעיל דאף ממת אחד טהורה ואומר רצינו ילחק דליירי כגון דעל אותן עצמות האהיל האדם צעודן צקצר ואמר לעיל הקצר מנרפו: **ת"ש ממניינא** מה הן ששה דברים שר"ע **מטמא וחכמים מטהרין עץ אבר מן המת שבא משני מתים ועץ אבר מן החי שבא משני בני אדם ועץ חצי קב עצמות שבא מב' מתים**. ומדלא קאמר הכא ועל רוצע עצמות הבא משני מתים כדתנן צמסכת אהלום (פ"צ מ"ו) צפלוגאט דר"ע ורצנן יא להוכיח דהכא לעינן תגלחת נזיר איירי דלינו מגלח על פחות מחצי קב ולהכי נקט חצי קב דעל רוצע הקצ דאמ"י ממת אחד אינו מגלח כדתנן צמתניתין והתם לעינן טומאת אהל גרידא קתני: **ישבא משני מתים**. דלילו צא ממת אחד לר"ע מגלח כדתנן צמתני' לר"ע ופליגי רצנן עליה והכא תנן דר"ע הדד ציה צדינן הוא דמיצעי ליה למינקט לרצנן על חצי לוג דס הבא משני מתים אלא איירי דלר"ע דאף צביעית מגלח נקט הכי. הכ"ף: **ועץ עצם כשעורה** [א] **ועץ רביעית דם בו' ועץ עצם כשעורה שנחלק לשנים**. אף כי הוא ממת אחד: והשדרה וגולגולת. צמסכת אהלום (פ"צ מ"ו) תניא צהדיא צפלוגאט דר"ע ורצנן השדרה וגולגולת משני מתים: ^[א]**ואי ס"ד או שדרה או גולגולת חני שבעה חויין**. פי' דנחלקו צו ר"ע ורצנן וצרישא תנא ששה דברים אלא ודאי שדרה וגולגולת ^[א] דלא מטמא הא צלא הא ומשני לעולם שדרה וגולגולת כתיי חשיב להו וסמי ועגס כשעורה מחושבנא דששה דברים דכי קתני ששה דברים דפליגי ^[א] על ר"ע לאפקוי עגס כשעורה דיחיד הוא דפליג עליה דתניא ועגס כשעורה כו':

נב.

עין משפט
נר מצוה

לד א מיי פ"ד מהל' אלות הטומאות הלכ' צ סמג ענין רמז:
לה ב מיי פ"צ מהלכות מאכלות אסורות הל' ככ סמג לאוין קלג:
לו ג מיי פ"צ מהלכ' טומאת מת הלכס ח ופי"ו מהל' מירות הלכ' צ וע"ש צ"מ סמג ענין קלג:
לז ד מיי פ"ד מהלכות טומאת מת הלכס ז:
לח ה ו מיי שס הלכ' א ופי"ו מהל' מירות הלכס ב:
לח ז מיי פ"ו מהלכות טומאת שס ופי"ד מהלכות טומאת מת הלכס ב:
לח ח מיי שס הלכס א:

פי' הרא"ש (המשך)

ביה נשמה כמו חומט בתחי' (דמקמו) ודאי אין לנו להחשיבו בריה בפחות מכעדשה הוואיל ולא תפול ב' נשמה בפחות מכאן: אבל היכא דנפלה ביה נשמה. כגון נפלה חיה חטובה ברי' אפילו חסרה הוואיל ועדיין יכולה לחיות: איבעיא להו שדרה וגולגולת תנן. דוקא תרוייהו. או דלמא נאן שדרה כ"ן ועל מחני' דאהלות דתנן ואלו מטמאין באהל השדרה והגולגולת שייך גמי למבעי הך בעיא. וכן מוכח בשמעתין דמייתי הך בעיא מכמת' דאהלות. ת"ש שדרה שגירד. פי' חותך כמו גודר אילנא רוב עלעין שבה. צלעות תרגמוו עילעין ובפ' אלו טרפות מפ' ונשתברו ברוכ ב' צדיים נתפדקו ברוכ צד א' טהורה. שביטל שם שדרה כמנה דובקר אפי' נשברה או נפרקה טמאה שהקבר מצרפס דהכי גמירי. הא לא גירד טמאה השדרה לבהר. מי קתני הא לא גדרה טמאה דלמא כי גיר שדרה אידך תבעי לך. מי קתני הא לא גדר טמאה בלא גולגולת. דלמא עם גולגולת מיירי ואעפ"כ אם גדר טהורה אידך. כלומר אפ לא גירד תיבעי לך אי טמא שדרה לבהר. ת"ש ר' יהודה (דברים) [אומר ששה דברים] ר"ע מטמא בסמוך קא חשיב להו: של טרסיים צורפי' נחושת והניחוה באויר מקום שאין עליה אוהל שלא יטמאו הנכנסים שם וכל הרופאים אמרו שהיו בקיאים להכיר בעצמות שהם משרדה וגולגולת ולהשוות עצם לעצם ולידע אם הם מב' מתים או ממת א' ואמרו אין כאן שדרה ממת א' ולא גולגולת ממת אחד והנזיר שזהויל עליהם בעודם בקבר (א) אינו מגלח. דאי משום טומאת אוהל אפילו היה שם שדרה ממת א' לא היה מגלח כיון דאין השדרה שלימה כדאמר' לעיל גדר רוב עילעין שבה טהורה. ת"ש ממניינא ומה הן ד' דברים וכו' ועל חצי קב עצמות וכו' מדלא קתני ועל רוצע עצמות הבא מב' מתים כדאיתא צפלוגאט דר"ע ורצנן במסכת אהלום אילמא דלענין תגלחת נזיר איירי הכי ועל עצם כשעורה שנחלק לשנים כשעורי' שהוא ממת א'. והשדרה והגולגולת במס'

מעמא דגירד הא לא גירד טמא וקס"ד דליירי צלא גולגולת

ואפ"ה טמאה וש"מ דאו שדרה או גולגולת תנן ומשני מי קתני הא לא גירד טמאה הא קמ"ל דכי גירד שדרה ואידך מיצעי לך פירוש מי קתני הא לא גירד טמאה צלא גולגולת דלמא כשיש עמה גולגולת איירי ואע"פ [כן] כי גירד רוב צלעות שזה טהורה: ואידך מיצעי לך. כלומר צלא גירד ואין שם אלא השדרה צלא גולגולת מיצעי לך: **תא שמע רבי יהודה אומר ששה דברים** ר"ע **מטמא**. בסמוך קא חשיב להנן ששה דברים וחכמים מטהרין וחזר צו ר"ע: **מעשה** שהביאו קופה מלאה עצמות לבית הבנסת שר' טרסיים. פירוש לורפי נחשת: והניחוה צאזיר. צמקוס שאין גג עליו פן יטמאו צאהל הנכנסין שם: נכנס תודום הרופא וכל הרופאים עמו ואמרו אין כאן שדרה ממת אחד. וצפירוש משניות מנאמי דהכי איתא צסיפרי אמרו הוואיל ויש כאן מטהרין [ומטמאין] נעמוד למנין פירוש ר"ע וחכמים שנחלקו צשדרה וצגולגולת הצאים

אהלות קתני בהדיא צפלוגאט דר"ע ורצנן השדרה והגולגולת מב' מתים כי קתני (א) נלאה ד"ל והלך אס ר"י שס שדרה ממת אחד היה מגלח דאי מטוס וכו'.

^[א] נלאה ד"ל והלך אס ר"י שס שדרה ממת אחד היה מגלח דאי מטוס וכו'.